ianuarie 1984 și se datorează lui Traian Diaconescu, președintele Filialei, Cicerone Călinescu și Constantin Botez, discipoli ai lui C. Balmuș. Universitatea din Iași a făcut posibilă materializarea inițiativei.

O interesantă și frumoasă evocare biobibliografică (*Moștenirea spirituală a profesorului C. I. Balmuș*, p. 1—26) datorată lui Cicerone Călinescu deschide secția de „Contribuții", urmată de analiza lui Tr. Diaconescu, semnatar și al prefeței (*Un filolog clasic de renume european*, p. 27—36); Al. Călinescu aprofundează un subiect special (*Constantin Balmuș și retorica antică*, p. 37—45).

Secțiunea „Evocări" cuprinde articole cu caracter memorialistic semnate de colegii și elevii lui C. Balmuș: H. Mihăescu, G. Ivănescu, N. Baran, C. Moroșanu, C. Botez.

O ultimă secțiune cuprinde o bibliografie selectivă, datorată de asemenea lui Cicerone Călinescu, o culegere de aprecieri ale operei (recenzii din țară și din străinătate, cu numele G. Călinescu, N. Iorga, Al. A. Philippide, A. Ernout, P. de Labriolle, P. Chantraine) și cîteva cuvîntări sau articole necrologice (H. Mihăescu, Al. Graur, J. Byck, Iorgu Iordan, N. I. Popa).

Mulți dintre noi l-au cunoscut pe C. Balmuș la București, ca profesor, decan, rector, dar și în lunga perioadă a tristei suferințe care a curmat prematur o viață de muncă pasionată, închinată cunoașterii culturii antice și transmiterii ei. Lectura volumului întocmit de colegii noștri completează cu strălucita perioadă ieșeană imaginea pe care ne-am putut-o face din lucrările sale erudite și mai ales din frumoasele traduceri cu care C. Balmuș a îmbogățit tezaurul clasic românesc. Pentru reușitele lor eforturi le mulțumim cu atît mai emoționați, cu cît o parte din martori (H. Mihăescu. N. I. Popa, Iorgu Iordan) s-au așezat și ei, după apariția volumului, la „masa umbrelor".

București, decembrie 1986 *I. Fischer*

EMIN TENGSTRÖM, *A Latin Funeral Oration from Early 18th Century Sweden. An Interpretative Study.* Göteborg, 1983, 217 p. (Studia Graeca et Latina Gothoburgiensia XLV)

În ciuda titlului său, acest studiu, aparent particular, prilejuiește autorului său — spre satisfacția cititorului — o semnificativă luare de poziție asupra interpretării textelor latinității postumaniste.

O dublă introducere situează mai întîi atitudinea lui E. Tengström față de tradiția interpretării textelor latine și oferă o privire de ansamblu asupra oratoriei neolatine din Suedia (p. 3—22).

După cîteva scurte și binevenite *Prolegomena*, urmează textul latin al discursului, precedat de acela al „Programului" — al anunțului public al susținerii acestei *laudatio funebris* în cinstea lui Johan Arendt Bellman de către Johan Upmarck (Uppsala, 8 mai 1710). Aparatul din subsolul textului cuprinde laolaltă rarele observații critice impuse de acesta și unele sporadice indicații ale surselor clasice și postclasice utilizate fără încetare de Upmarck; la acestea din urmă ar fi, adesea, de adăugat și alte trimiteri — la Cicero, Lucrețiu, Vergiliu, Ovidiu (p. 23—61).

Se întreprinde apoi o pătrunzătoare analiză a multiplelor aspecte implicate de un atare panegiric funebru: limbă și stil, structura literară, un bogat comentariu istoric, definirea perspectivei ideologice a autorului, a contextului social și a mesajului general al discursului (p. 62—203).

Lista abrevierilor și a ilustrațiilor, o bibliografie selectivă și indicii de cuvinte, expresii și nume proprii încheie această analiză sociolingvistică, care îmbină fericit claritatea analizei cu acuratețea detaliului și bogăția informațiilor asupra neolatinității europene.

Iată și cîteva observații de amănunt, ținînd în speicial de cercetarea textului în sine:

Am opta mai degrabă pentru corectura *IIII d(ie)* (= *quarto die*) *Februarii*, mai plauzibilă paleografic decît *tertio die* (= *III d(ie)*) adoptat de E.T., față de forma evident coruptă *tertiis Idibus* din ediția princeps a laudației (§ 12, p. 38; cf. și p. 28—29).

Credem că *Patauio* și nu *Patauium* este emedarea care se impune în seria *uisis Ocriculis, Spoleto,... Ancona, Arimino,... rursusque Bononia, Ferrara, Patauio ceterisque minoris famae urbibus*, față de *Patauia* din ediția princeps (formă atrasă de femininele anterioare sau, poate, de *Padova* din italiană?) (§48, p. 54). E.T. sesizase cu subtilitate că este vorba nu despre *Patauia* (= Passau), ci despre *Patauium* (= Padova, Padua).

În prezentarea sarcastică a cosmopoliților care nu se mai pot purta decît ca prin străini și nu vorbesc decît despre moda din străinătăți întîlnim șirul straniu și cifrat *Interea P... tibi recensent et B... et L...* (§51, p. 55), lăsat fără lămurire în comentariul istoric (p. 150). Sugerăm

www.cimec.ro

posibilitatea interpretării numelor proprii drept *P(arisios), B(erolinum), L(ondinium)*, în tot pasajul fiind vorba despre moda — se zice ușuratică — importată din capitalele Apusului european. În forma scrisă a laudației aceste nume vor fi fost reduse la inițiale, spre a nu șoca peste măsură un cititor francez, german sau englez.

În același pasaj, Upmarck vorbea aluziv și disprețuitor despre *noua ingenia ludorum, nuperas mineruas Hispani alicuius... subtili cerebro enatas*, după ce persiflase jocul de zaruri și de cărți (§51, p. 56); comentariul tace din nou (p. 150), dar, în listele de cuvinte folosite cu înțelesuri noi, *mineruae* este glosat cu îndoială drept *'trick' (?)* (p. 82). Evident ironic, puritanul *censor morum* Upmarck nu vedea cu ochi buni nici această a treia distracție masculină, pe care evită să o numească direct. După noi, poate fi vorba doar de j o c u l d e ș a h, radical modernizat în Europa față de *șatranj*-ul oriental (la sfîrșitul sec. XV), pe cît se pare tocmai în Spania (vezi lucrările lui Francesco Vicente, Juan de Lucena și mai ales inovațiile lui Ruy Lopez); trecut la *Index prohibitorum* pînă la finele sec. XVI, șahul se răspîndește abia încet către nordul Europei, mai ales în mediile burgheze, fiind pînă tîrziu condamnat în biserică drept o stricătoare și diavolească pierdere de timp: *mineruae* de aici ar fi deci „născocirile" mai noi din regulamentul și tehnica de joc, care fac tocmai farmecul șahului european.

Interesantă, erudită și pertinentă, viu scrisă într-o engleză elegantă, cartea lui Emin Tengström va fi de mare folos oricărui studios al neolatinității suedeze.

București, iunie 1986 *Dan Sluşanschi*

www.cimec.ro